

De foto's op de beide schutbladen met mensen in Blauwhuis zijn rond 1925 gemaakt. Op de foto voorin staat publiek in afwachting van een 'Kindheidsoptocht' van de parochie Sensmeer. Linksboven het water voor het oude Theresiagesticht, achter de bomen café Wijbenga (nu De Freonskip). Daarvoor een rij kerkbrikken van de grotere boeren uit de omgeving. Het brede puntdak is van bakkerij Popma.

De foto achterin is gemaakt met Blauwhuister Kermis. In het midden van de rechter bladzij zitten Gatske en Griet Postma met donkere kleren en hoedjes op. Voor Gatske zit Rudolf met een pet op en een das voor. Naast hem, met een wit schortje aan, zit de zeven jaar jongere Jantje Leenstra. Ook 'Bonnie' Postma moet er op staan volgens de bijbehorende lijst.

ISBN 978 90 71610 77 6

Uitgave: De Oare útjouwerij, www.goaitsen.nl
Het Sander 36, 7522 AM Enschede, 053 435 9229
Datum: 20 september 2023

Productie: Bits & Books, Enschede
Vormgeving: Goaitsen van der Vliet, deels op grond van stramien en voorwerk van Gerhard van Dragt
Drukwerk: Boekengilde, Enschede
Oorspronkelijke Friese uitgave in 2022:
De 13 fan Obbe Sjutsje door DeRyp (druk 1) en De Oare útjouwerij (druk 2 en verder)

De 13 van Obbe en Sjutje
© 2023 Mechtilde Postma & Goaitsen van der Vliet
Berichten n.a.v. de inhoud naar: de13@ziggo.nl

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming vooraf van de rechthebbenden. De rechten op de afbeeldingen berusten bij de desbetreffende makers en hun rechtsopvolgers. Helaas waren die niet allemaal te achterhalen. Wie denkt op een of andere wijze rechten te kunnen ontlene aan deze publicatie, wordt verzocht zich te melden.

Mechtilde Postma & Goaitsen van der Vliet

De 13 van Obbe en Sjutje

Lotgevallen van een buitengewone boerenfamilie
op het voeteneind van de wereld

De Oare útjouwerij
Enschede 2023

5	<i>Hoe en wat</i>
9	<i>Vooraf – Zomer 2015</i>
15	<i>Obbe – Boer op de stalbank</i>
35	<i>Sjutje – Een bitter leven</i>
45	<i>Sjoerd – Nog lang geen veearts</i>
53	<i>Tjerkje – Tante Overste</i>
59	<i>Harm – Het is nou zo</i>
73	<i>Yeb – De aarde is hard</i>
77	<i>Bertus – Ben jij dat?</i>
81	<i>Jappie – Nog lang geen priester</i>
89	<i>Gatske – De lieve vrede</i>
95	<i>Rudolf – Mijnheer Ja-ja</i>
103	<i>Griet – Nergens thuis</i>
115	<i>Suuske – De zorgster</i>
121	<i>Dreke – Tripketree</i>
131	<i>Bonne – De Caramba!</i>
147	<i>Obe – De grote kleine zwijger</i>
157	<i>De een na de ander</i>
163	<i>De gekkenboel van de oorlog</i>
167	<i>Waar komt het vandaan?</i>
173	<i>Thuis op De Tempel</i>
179	<i>Het Rijpster roomse leven</i>
187	<i>Liza – Alles mit God</i>
191	<i>Achteraf – Zomer 2021</i>
	Bijlagen
193	<i>Medewerkers, toponiemen</i>
195	<i>Huizen en bewoners</i>
196	<i>Namenregister</i>

Hoe en wat

Inleiding en verantwoording

Dit is een boek over gewone mensen. Dat wil zeggen, níet over mensen die een rol van betekenis hebben gespeeld in breder verband dan de eigen familie en de naaste omgeving. Behalve twee nakomelingen, een paar dozen met papieren, wat spullen en een som geld, hebben ze niet veel nagelaten. Áls ze de krant haalden, dan was het met advertenties, ongelukken en plaatselijke prijzen voor paardrijden, veekeuringen, kaatsen en dammen. Want uitblinders zaten er beslist wel bij.

Er gaan nog wel verhalen rond, in dorp en wijde omtrek, maar die sterven langzaam uit met de mensen die ze kunnen vertellen. Die verhalen zijn niet mis. Verhalen over een grote rooms-katholieke boerenfamilie in een van de verste uithoeken van Friesland, aan het eind van de kilometerslange, doodlopende weg van Blauwhuis door Greonterp en de Sandfirderrijp. Toen Obbe Postma en Sjutje Ydema daar in 1916 neerstreken met hun gezin op de boerderij die ook nu nog De Tempel heet, zagen ze een mooie toekomst tegemoet. 35 jaar later zaten zes van hun acht zonen in een inrichting. En dat was nog niet alles wat ze voor hun kiezen kregen. Ook Sjutje was de draad geregeld kwijt, en kwam daardoor jong aan haar einde. Niet lang daarna brandde Bloemkamp af, hun tweede boerderij op Oldeclooster bij Hartwerd. Mogelijke opvolgers onder de kleinkinderen haalden het niet. Enzovoort.

Van wat zich daar allemaal heeft afgespeeld, kunnen wij ons zoveel jaar later een voorstelling maken, maar meer ook niet. We moeten het doen met de bewaard gebleven geschriften en de herinneringen van mensen die een en ander van dichtbij of van horen zeggen hebben meegemaakt.

Na een *Vooraf* krijgen alle vijftien hoofdrolspelers een eigen hoofdstuk, opeenvolgend van oud naar jong. Die hoofdstukken bestaan elk uit twee delen: eerst de eigen herinneringen van Tilly (Mechtilde) als een van de twee kleinkinderen van Obbe en Sjutje, dan een op later onderzoek gebaseerde biografie van feiten en verhalen. Het eerste hoofdstuk over *pater familias* Obbe Sjoerds is wat langer, omdat daarin in grote lijnen ook de familiegeschiedenis tot aan zijn dood in

1961 wordt getekend. Na het stuk over 'kleine' Obe, Obbes jongste en langstlevende, komen de hoofdstukken die wat verder ingaan op verschillende mooie en minder mooie kanten van het verhaal en het (roomse) boerenleven in hun tijd. Ook hierin onderscheiden Tilly's persoonlijke herinneringen zich van de op later onderzoek gebaseerde stukken door een andere vormgeving. Een en ander wordt afgesloten met een *Achteraf*.

Zonder de welwillende medewerking van velen had dit boek nooit gemaakt kunnen worden. De meesten hiervan staan in de bijlage *Medewerkers*. Daarbij zijn ook de vertellers die in de tekst worden genoemd. Of hun verhalen allemaal net zo waar zijn als mooi, is moeilijk te zeggen. Wij hebben wel geprobeerd zoveel mogelijk na te pluizen, maar het is lang geleden allemaal. Correcties en aanvullingen in de vorm van verhalen, foto's en papieren zijn altijd welkom.

Dit boek is een bewerking van de Friese uitgave *De 13 fan Obbe Sjutsje*,¹ die 'Oude Mei' 2022 verscheen en meerdere herdrukken beleefde. Onmiskenbaar is bij de vertaling een deel van de oorspronkelijkheid en de lokale kleur tussen de regels verdwenen. Daar staat tegenover dat deze uitzonderlijke geschiedenis nu voor een veel groter publiek toegankelijk is.²

Wij hopen dat ook deze Nederlandse editie met veel belangstelling en genegenheid mag worden gelezen.

Mechtilde Postma
Goaitsen van der Vliet

1 De oorspronkelijke titel verwijst niet alleen naar een ongeluksgetal en naar *De tsien van Martens Afke* (1957), ofwel de Friese versie van *Afkes tiental* (1903) van Nienke van Hichtum. Deze bevat ook typisch plaatselijk idioom, zoals dat nu nog is te horen bij oudbewoners van de Sandfirderriip: *Obbe Sjutsje* staat voor Sjutsje, de vrouw van Obbe. Zo ook *Teake Geeske*, *Pieter Liskje* en *Marten Afke*. Andersom kan ook: *Gatske Johannes* is Johannes, de man van Gatske. Deze taalvorm kon niet worden gehandhaafd in de Nederlandse titel.

2 In de persoonlijke stukken zijn enkele aanspreekvormen onvertaald gebleven. Dit betreft *heit* (vader), *pake* (opa) en *beppe* (oma), zelfstandig gebruikt met een hoofdletter. *Mammie* is gereserveerd voor Limburgse moeder Liza. Ook officiële Friese straatnamen werden niet vertaald.

Sommige karakteristieke uitspraken lieten zich niet vertalen naar een Nederlandse vorm met dezelfde lading. In die gevallen kan de gekozen letterlijke weergave als frisisme worden ervaren. Vertaalde veldnamen en dergelijke worden toegevoegd op pag. 194 onder *Toponiemen*.

3 Het eerste motto op de bladzij hiernaast is de vertaling van een regel uit het gedicht *Sânfurdterryp* (1904) van Johannes Joh. Rypma (1880-1948). Het tweede motto is de vertaling van een regel van Jan Tjittes Piebenga (1910-1965) uit de dichtbundel *Ik haw myn dreamen hawn en fragen* (1965) van Gerben Joh. Rypma (1878-1963).

Het derde motto is een vertaling van een regel uit het gedicht *Wy, âld-Blauhústers* (1975) van Sytze Jitzes Schoffelmeer (1911-1976). Een krantenknipsel hiervan zat bij de papieren van Harm Postma.

Jullie zitten daar vergeten door de wereld met elkaar
Johannes Rypma 1904²

Waarom zou de Sandfirderriip
niet het middelpunt van de wereld kunnen zijn?
Jan Piebenga 1965

Waar het pad naar Greonterp en De Rijp
zich doodloopt in het hooiland
Sytze Schoffelmeer 1975